

Bibliotek, R og bærekraft

Av Malene Wøhlk Gundersen, OsloMet – storbyuniversitetet

Etter snart 20 år i helsefaglig bibliotekvirksomhet var det for mitt vedkommende på høy tid å oppleve EAHIL Workshop. Takket være reisestipend fra SMH ble 2023 året det skulle skje. Å starte konferansen alle snakker så varmt om med å sette det lille «first-timer»-klistremerket på navneskiltet var hyggelig til å begynne med. Som dagene gikk ble klistremerket en konstant påminnelse om «Hvorfor i alle dager har du ikke gjort dette før?!». EAHIL gir umiddelbart nyttig faglig påfyll, innsikt i pågående prosjekter, og er en utmerket ramme for å møte nye og gamle kolleger fra nær og fjern. Jeg vil oppfordre derfor alle til å notere seg både [EAHIL 2024](#) i nydelige Riga og muligheten for å søke [reisestipend via SMH](#).

Egentlig ville jeg skrive om programmeringsspråket «R» (bittelitt grøss og gru og gisp og gøy!). Det var helt nytt og helt gresk for meg, så jeg meldte meg på en workshop. Innledende personlige forbehold fortok seg nesten umiddelbart og en grei brukervennlighets-sammenheng åpenbarte seg i fire trinn:

1. «R» kan brukes i kommandolinjegrensesnitt (tenk amerikanske filmer hvor en ungdom hacker seg inn i Pentagon).
2. For å gjøre det litt enklere for folk flest kan man bruke det integrerte utviklingsmiljøet RStudio som gjør det noe enklere å utvikle koden. Når koden er utviklet kan den deles som en R-pakke som løser en spesifikk oppgave, for eksempel å gjøre et siteringssøk på et sett med referanser i en gitt database.
3. Noen R-pakker kommer med en Shiny App som gjør at pakken kan kjøres i et mere grafisk brukergrensesnitt – pek og klikk, altså.
4. Noen av disse Shiny Apps har i tillegg blitt lastet opp på en nettside og kan brukes av brukere uten noen form for kjennskap til «R», et eksempel er verktøyet citationchaser for å gjennomføre siteringssøk via Lens.org (<https://estech.shinyapps.io/citationchaser/>).

Nye programmeringsferdigheter oppsto riktignok ikke i løpet av workshopen, men rammene og potensialet sto mye tydeligere etter 85 av de 90 minuttene som var satt av. Så kom punktet mot slutten, hvor en av deltakerne rakk hånden i været og sa: «At my institution almost nobody uses R anymore. I heard that it's mainly Python people use now.».

Det fører meg tilbake til bruken av ordet «egentlig» innledningsvis i forrige avsnitt og keynoten [Mia Høj Mathiasson](#) som snakket om bærekraftig bibliotekvirksomhet. Hun trakk frem viktigheten av å se på bærekraft i bibliotek som reisen, og ikke destinasjonen, mens hun siterte: «Sustainability entails preserving crucial capabilities and resources by way of adaptive change.» At vi som jobber i bibliotek må være tilpasningsdyktige i møtet med forandringer, av mindre og større karakter, er ikke nytt. Gjennom de siste tiårene har det vært få konstanter på både godt og vondt. Nettopp derfor er det sikkert ikke helt feil med et tydelig bærekraftperspektiv i vår bibliotekhverdag. Høj Mathiasson¹ har gjennomført en litteraturgjennomgang for å undersøke forskjellige forståelser av og tilnærminger til bærekraft i litteratur hovedsakelig knyttet til folkebiblioteksektoren. De inkluderte studiers tilnærming til bærekraft ble kategorisert som enten miljømessig, økonomisk, sosial, kulturell eller holistisk. Selv uten større innsikt i artikkelens rammeverk og teoretiske grunnlag stemmer de brede kategoriene godt overens med flere av elementene som utgjør den tradisjonelle

---

¹ Mathiasson, M.H. and Jochumsen, H. (2022), "Libraries, sustainability and sustainable development: a review of the research literature", *Journal of Documentation*, Vol. 78 No. 6, pp. 1278-1304.
<https://doi.org/10.1108/JD-11-2021-0226>

bibliotektankegangen mange av oss er utstyrt med fra utdanningen. Samtidig er det vanskelig ikke å tenke at en sjetten tilnærming hadde skilt seg ut, dersom forskning nyere enn våren 2021 var inkludert i litteraturgjennomgangen, nemlig den teknologiske. Til en viss grad kan den nok sies å være dekket av de fem ovenstående, men over de siste to årene har mye skjedd innen teknologi – både med mulighetene den i dag tilbyr og de potensielle farene den byr på. Hva betyr den pågående utviklingen for bibliotekene, brukerne våre, kunnskapen og samfunnet? Ett konkret eksempel er interessen for bruk av kunstig intelligens innen utarbeidelse av systematiske oversikter. Hvilke konsekvenser får det når metoder som er utviklet for å øke transparens, pålitelighet og repliserbarhet erstattes av algoritmer og maskinlæring? Vil det eliminere menneskelige feil eller introdusere maskinelle feilkoblinger?

Dette teknologiske aspektet kommer EAHILs tredje keynote, nasjonalbibliotekaren vår gjennom de siste 10 årene, [Aslak Sira Myhre](#), delvis inn på. Han sier at digitalisering ikke er en endring i rollen til biblioteket, men i rollen til bibliotekaren. At digitaliseringen av kunnskap endrer vår jobb mer enn det som gjelder for mange andre profesjoner. Så - mens bibliotekarer fortsatt er «... missionaries of knowledge, missionaries for the fact check, the agents of information», er verktøyene og systemene vi jobber med i konstant endring. Dersom Myhres påstand om at det av alle profesjoner er bibliotekarer som oftest møtes på konferanser for å spørre hverandre: «Hva er et bibliotek?», så ligger kanskje noe av forklaringen muligens her. Det er jo særlig på konferanser, seminarer, og workshops, slik som EAHIL, at det kollektive overblikket og den felles kunnskapen kan vokse og utvikles. Det er her man for første gang hører, at det man trodde var det nye, kanskje egentlig snart er det gamle.